

Rešerše dozimetrických postupů v radionuklidové terapii

(v rámci zakázky SÚJB - FN Motol)

P. Solný, T. Kráčmerová,
D. Prchalová, M. Hartmanová,
R. Janke

Dostupnost

- <https://www.sujb.cz/radiacni-ochrana/lekarske-ozareni/doporuceni-sujb-tykajici-se-nuklearni-mediciny/>

Přehled radionuklidových terapií s provedenou rešerší

- ^{131}I NaI léčba karcinomů štítné žlázy
- ^{131}I NaI léčba benigních onemocnění štítné žlázy
- ^{90}Y léčba Non-Hodgkinova lymfomu (Zevalin)
- ^{90}Y léčba hepatocelulárních tumorů
- ^{131}I mIBG léčba neuroblastomů
- ^{131}I mIBG léčba neuroendokrinních tumorů u dospělých
- ^{177}Lu značené radiopeptidy léčba neuroendokrinních onemocnění dospělých
- Radiosynovektomie
- Paliativní léčba kostních metastáz
- ^{223}Ra léčba kostních metastáz kastračně rezistentního karcinomu prostaty

Příklady celosvětových terapeutických radionuklidů

- ^{131}I - disfunkce a CA štítné žlázy (od 40. let)
- ^{32}P , ^{89}Sr , ^{153}Sm , ^{186}Re - paliace kostních metastáz (od 50. let)
- ^{90}Y , ^{186}Re , ^{169}Er , ^{166}Ho – radiační synovektomie (70. léta)
- ^{131}I **mIBG** neuroendokrinní tumory (80. léta)
- ^{90}Y (**Zevalin**), ^{131}I (Bexxar) – non-Hodgkinovy lymfomy, jaterní metastázy různých primárních nádorů (Zevalin od 2002, Bexxar od 2003 - USA)

Jednotlivé terapeutické radionuklidy

- ^{177}Lu , ^{90}Y , ^{68}Ga – nádory neuroendokrinní, zažívacího traktu (př. slinivka) (tzv. radioimunoterapie, TOC 2005, TATE 2007)
- ^{223}Ra – kostní metastázy (nejen paliativní)
- ^{90}Y **mikrosféry** – radioembolizace CA jater a další

aktuálně mnoho dalších!

(ale JEN v zahraničí)

^{131}I - maligní CA štítné žlázy

- papilární a folikulární formy
- aktivity obvykle fixní / semiempirické dle stádia onemocnění – 1,85 až 7,4 GBq
- rozhodování ovlivňují hladiny TGL, TSH, staging, akumulace atd.
- lze použít rhTSH
- až 90% pacientů ^{131}I eliminace zbytků ŠŽ po tyreoidektomii a možných uzlin v oblasti krku
- úspěšnost u méně komplikovaných pacientů – až 85%

^{131}I - maligní CA štítné žlázy

- cílová absorbovaná dávka **není jistá !!!**
  - 300 Gy na zbytky ŠŽ
  - 100 Gy uzliny
  - následná hormonální léčba!
- plánování je „možné“
- doporučení – EANM, ETA, ATA avšak v něčem v kontradikci, zkušenosti jsou

ALE. . .

. . . chybí čas, peníze, motivace,...

^{131}I - metastázy CA štítné žlázy

- cílová absorbovaná dávka není jistá
  - 50 – 300 Gy – hormonální léčba
- plánování je „možné“ – přístup limitace dávky v kostní dřeni (dávky v krvi)
- maximalizace podané aktivity je možná
- dnes v ČR 7,4 GBq, FN Motol i více (11,1GBq)
- dříve až 30 GBq (několik pacientů remise) – v zahraničí stále!!!

131I CA ŠŽ

- cena plánování: 9 459
- cena verifikace: 9 459

- více individuální přístup
- přístrojový čas!!

- potřeba až 1,5 úvazku navíc při 5 pacientech/týden (až 3 dny diagnostika + až 5 dní terapie)

- KRF, lékař NM, RA

Vybavení

- gama kamera HE kolimátory
- detektor pro celotělovou dozimetrii
- scintilační studnový detektor (dozimetrie krve)

- vyhodnocovací SW - jen jeden má k dnešnímu dni FDA schválení
- cena 40 000 eur

¹³¹I benigní disfunkce ŠŽ

- hyperfunkce = nadměrná tvorba T₃ a T₄ hormonů ŠŽ
- léčba protilátkami, operačně - až úplné odstranění ŠŽ (hormonální substituce méně problémová)
- cíle:
  - zmenšení objemu uzlů / štítné žlázy
  - navození rovnováhy / hypofunkce doplněné substitucí

^{131}I benigní disfunkce ŠŽ

- perorální podání
- dávka pro jednotlivé typy víceméně známa
  - Graves – 300 Gy (ablace)
  - adenom až 400 Gy
  - struma 150 Gy (zmenšení)
- dá se plánovat, doporučení existují vs. **80% fixních 550 MBq**
  - scint. sonda, gamakamera HE, SPECT/CT
- **EANM doporučení**

^{131}I benigní disfunkce ŠŽ

Sonda

- cena plánování: 1 760
- cena verifikace: 1 760
- větší nepřesnosti
- neprojeví se uzliny
- méně vyšetřovacího času
- potřeba 0,5 úvazek navíc při 5 pacientech/týden
- KRF, RA
- dá se doplnit o 1 SPECT či planární snímek!

SPECT

- cena plánování: 7 220
- cena verifikace: 7 220
- více individuální přístup
- přístrojový čas!!
- potřeba 1,5 úvazku navíc při 5 pacientech/týden
- KRF, lékař NM, RA

^{90}Y léčba Non-Hodgkinova lymfomu (Zevalin)

- non-Hodgkinský lymfom
- limitující dávka na slezinu, játra, plíce a ledviny (20 Gy) a kostní dřeň (3 Gy)
- nebyla dokázána korelace absorbovaná dávka vs. terapeutická odpověď
- **EANM doporučení**
- PET vs. SPECT

^{90}Y léčba Non-Hodgkinova lymfomu (Zevalin)

- cena plánování: 6 088
- cena verifikace SPECT: 7 455
- cena verifikace PET: **73 115**

- kvalitnější snímky PET
- **přístrojový čas PET!!**

- potřeba 1,5 úvazku navíc při 5 pacientech/týden
- (v reálu jen několik pac. za rok)
- KRF, lékař NM, RA

^{90}Y léčba hepatocelulárních tumorů

- aplikace intraarteriální cestou (intervence)
- pryskyřičné sféry vs. skleněné sféry
- limitace - hepatální a plicní shunt
- max. dávka na lalok 70 Gy - >205 Gy v lézi
- potvrzena závislost efekt-absorbovaná dávka
- plánování $^{99\text{m}}\text{Tc}$ -MAA
- mnoho plánovacích modelů
- **EANM doporučení**
- PET vs. SPECT

- standardně se plánuje....*lze lépe*

^{90}Y léčba hepatocelulárních tumorů

- cena plánování: 8 919
- cena verifikace SPECT: 8 919
- cena verifikace PET: 15 423

- více individuální přístup
- **přístrojový čas PET!!**

- potřeba 1,5 úvazku navíc při 5 pacientech/týden

- KRF, lékař NM, RA

- plánování je nezbytné (riziko úmrtí pacienta) verifikace je potřebná

^{131}I mIBG léčba neuroblastomů

- maligní embryonální nádor dětského věku
- od buněk nervové rýhy sympatického nervového systému
- břišní dutina (70 %), 30 % z ganglií krčních a hrudních
- v ČR 25 – 30 dětí / rok
- stále ve výzkumu a studiích

^{131}I mIBG léčba neuroblastomů

- **mIBG = metaiodobenzylguanidine ekvivalent noradrenalinu**
- akumulace v buňkách zpracovávajících a uvolňujících noradrenalin
- léčba inoperabilních tumorů stádia III a IV
- aktivity
  - 1,1 GBq/mg až 1,85 GBq/mg *váhu tumoru*
  - 444 MBq/kg *váhu pacienta*
- dávky v tumoru v rozmezí 5 Gy a > 300 Gy
- celotělově omezit do 4 – 5 Gy (MATIN protokol)
- efektivita záleží na fázi onemocnění
- chemoterapie má přednost, ČR = poslední volba

^{131}I mIBG léčba neuroblastomů

- cena verifikace: 3 239
- cena dozimetrie léze: 14 782
- plánování teoreticky možné (nižší aktivita ^{131}I mIBG)
- potřeba 1,0 úvazku navíc při 5 pacientech/týden
- KRF, RA

^{131}I mIBG léčba neuroendokrinních tumorů u dospělých

- vzácné
  - karcinoid
  - feochromocytom
  - paragangliom
  - medulární karcinom ŠŽ
- nejčastěji v GITu
- aplikované aktivity dle typu nádoru
  - feochromocytom a paragangliom
    - 15GBq nebo **444 MBq/kg** (zahraníčí!)
  - medulární karcinom ŠŽ
    - 7,4 – 11,1 ve 3-6m intervalech

^{131}I mIBG léčba neuroendokrinních tumorů u dospělých

- cena verifikace: 3 239
- cena dozimetrie léze: 14 782
- potřeba 1,0 úvazku navíc při 5 pacientech/týden
- KRF, RA

^{177}Lu značené peptidy

neuroendokrinních onemocnění dospělých

- ^{177}Lu -(DOTA₀,y_r3)-octreotate
- limitující orgán
  - ledviny (27 Gy)
  - kostní dřeň (2 Gy)
- lze maximalizovat podanou aktivitu
- chybí však optimální protokoly
- dávka na tumor 20-200 Gy, ideální >40 Gy

^{177}Lu značené peptidy

neuroendokrinních onemocnění dospělých

- problematika plánovacích radiofarmak
  - ^{111}In -DTPA-octreotide (OctreOScan)
  - $^{99\text{m}}\text{Tc}$ -EDDA-HYNIC-TOC (Tektrotyd)
  - ^{68}Ga -somatostatin (68-DOXA-SST)
  - ^{64}Cu -DOTATATE

^{177}Lu značené peptidy neuroendokrinních onemocnění dospělých

- cena plánování ^{111}In a $^{99\text{m}}\text{Tc}$: 17 702
- cena plánování ^{68}Ga : 15 423
- cena plánování ^{64}Cu : 44 269

- cena verifikace 1.terapie: 28 635
- cena verifikace ostatních terapií: 10 642

- potřeba 1,5 úvazku navíc při 5 pacientech/týden

- KRF, lékař NM, RA

Radiosynovektomie

- ^{90}Y , ^{186}Re , ^{169}Er
- není jednoznačně popsána korelace výsledku léčby na dávce
- zobrazování je komplikované
- látky by neměly projít do krve
- fixní aktivita dle radifarmaka

- 100 Gy dle Monte Carlo simulace

- dozimetrii (zatím) nelze provádět...?

Radiosynovektomie

- Problematické je přesné stanovení rozložení absorbované dávky a vhodná volba dosahu částic beta v synovii – hrozba nekróz při špatném odhadu

^{153}Sm léčba kostních metastáz

- pokročilé nádory prostaty, plic, prsu a osteosarkomu
- paliativní terapie
- fixní aktivita **37 MBq/kg**
- korelace dávky a zmenšení metastáz
- limitace myleotoxicitou

- dozimetrii (zatím) nelze provádět...?
  - očekávaná doba života není delší než 1 – 2 roky

^{223}Ra léčba kostních metastáz

- kastračně rezistentní karcinom prostaty (lze i CA prsu)
- obtížné zobrazování
- obvykle aplikovaná fixní aktivita **55 kBq/kg**
- lze plánovat $^{99\text{m}}\text{Tc}$ -MDP

^{223}Ra léčba kostních metastáz

- cena verifikace 1.terapie: 7 455
- cena verifikace ostatních terapií: 3 582
- potřeba hospitalizace pacienta / jeho docházení na měření
- potřeba 1,5 úvazku navíc při 5 pacientech/týden
- KRF, lékař NM, RA

Obecné principy dozimetrie

Celotělová dozimetrie

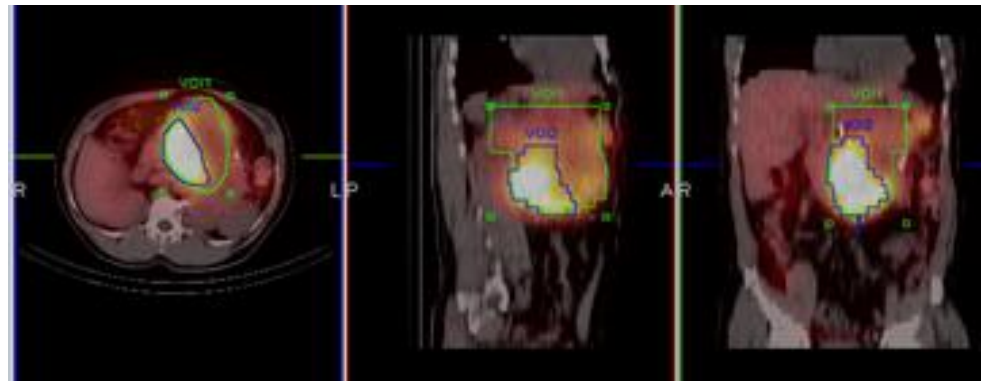
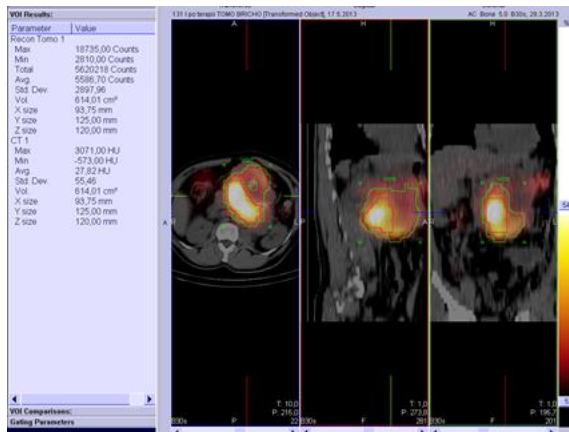
- měření v dostatečné vzdálenosti
- dostatek bodů pro proklad křivky – alespoň 5-7?
(lépe více)

Stanovení dávky absorbované v tumoru

- potřebné údaje
  - hmotnost tumoru/léze, členitost léze
  - lokálně kumulovaná aktivita, akumuláční schopnost
  - “S“ faktor?

Dozimetrie jako auto na elektrický pohon

- od počátku se ví, jak na to
- čas od času se někde objeví
- není to levná záležitost
- výhody se definují jako sporné
- použitelnost je limitovaná, ale to se dá změnit!

Závěr

- ani na západě není jednoznačný přístup k uchopení problematiky
- částečně doporučení existují
- existuje málo relevantních článků hovořících o plánování
- SW existuje (krátkou dobu)
- provádění rutinních měření nepovede k okamžitým výsledkům

Závěr

- zřejmě nemá smysl provádět dozimetrii rutinně u:
  - ^{153}Sm
  - radiosynovektomie
  - **ALE** je na místě provádět verifikační snímky aplikace
  - má cenu se jí případně hlouběji zabývat ve výzkumu (zlepšení odezvy),
  - u RSO – prozatím nedostatečný přínos
- nutné zavedení dozimetrie tam, kde

Děkuji za pozornost

Ale není dnes již trochu pozdě?

Poznámky pod čarou

- není dost často vhodné vybavení
- špatně placená dozimetrie = špatná dozimetrie
- nejsou „odborníci“
- načtení článků a doporučení nestačí